אִם הָיוּ בְּתוֹךְ שִׁבְעִים אַמָּה וְשִׁירַיִם, וּמֵאוֹתוֹ הַבַּיִת הַיּוֹצֵא רוֹאִים כְּאִלּוּ חוּט מְתוּחַ עַל פְּנֵי כָּל הָעִיר וּמוֹדְדִין חוּץ מֵאוֹתוֹ הַחוּט אַלְפַּיִם אַמָּה. מ אֲבָל שְׁתֵּי מְחִצּוֹת שֶׁאֵין עֲלֵיהֶם תִּקְרָה אַף עַל פִּי שֶׁדְּרִים בֵּינֵיהֶם, וְהַגָּשֶׁר וְהַקֶּבֶר וּבֵית הַכְּנֶסֶת וּבֵית תְּפִלָּה שֶׁל אֵינָם יְהוּדִים וְהָאוֹצָרוֹת שֶׁאֵין בָּהֶן בֵּית דִּירָה, וְהַבּוֹר וְהַשִּׂיחַ וְהַמְּעָרָה וְהַשּׁוֹבָךְ (לד) וּבֵית שֶׁבִּסְפִינָה, כָּל אֵלּוּ וְכֵיוֹצֵא בָּהֶם אֵין מִצְטָרְפִין עִמָּהּ. הַגָּהָה: * וְאִם הָיוּ (לה) שְׁנֵי בָּתִּים כְּאֵלּוּ נֶגֶד הָעִיר, דִּינָם (ו) כְּעִיר הָעֲשׂוּיָה כְּקֶשֶׁת. (טור): ז יֵ֫שׁ שְׁתֵּי עֲיָרוֹת זוֹ סְמוּכָה לָזוֹ מֵאָה אַרְבָּעִים וְאַחַת אַמּוֹת וּשְׁלִישׁ כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה שִׁבְעִים אַמָּה וְשִׁירַיִם לָזוֹ וְשִׁבְעִים אַמָּה וְשִׁירַיִם לָזוֹ, חֲשׁוּבִים שְׁתֵּיהֶם כְּעִיר אַחַת וְנִמְצֵאת כָּל עִיר מֵהֶן מְהַלֶּכֶת אֶת כָּל הָעִיר הַשְּׁנִיָּה (לו) וְחוֹצָה לָהּ אַלְפַּיִם אַמָּה: הַגָּהָה: וְכֵן חוֹמַת הָעִיר שֶׁנִּפְרְצָה מִשְּׁתֵּי רוּחוֹתֶיהָ זוֹ כְּנֶגֶד זוֹ, וְחָרְבוּ הַבָּתִּים שֶׁבֵּינֵיהֶם עַד מֵאָה אַרְבָּעִים וְאַחַת אַמָּה וּשְׁלִישׁ, (לז) דִּינוֹ כְּסָתוּם (טור). (לח) אֲבָל (ז) [ז] בַּיִת אֶחָד, אֲפִלּוּ גָּדוֹל הַרְבֵּה, אֵין לוֹ דִּין עִיר לָתֵת לוֹ שִׁבְעִים אַמָּה וְשִׁירַיִם (תוספות (מ. ד"ה רב הונא) והרא"ש פרק כיצד מעברין (פ"ה סי' ג') וטור): ח יֵ֫שׁ הָיוּ שְׁלֹשָׁה כְּפָרִים מְשֻׁלָּשִׁים, אִם יֵשׁ בֵּין הָאֶמְצָעִי וּבֵין כָּל אֶחָד מֵהַחִיצוֹנִים (לט) אַלְפַּיִם אַמָּה אוֹ פָּחוֹת מִכָּאן וּבֵין שְׁנַיִם הַחִיצוֹנִים * מָאתַיִם שְׁמוֹנִים וְשֶׁלֹשׁ אַמּוֹת פָּחוֹת שְׁלִישׁ (מ) (מִלְּבַד רֹחַב הָעִיר הָאֶמְצָעִי) (טור), כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה בֵּין כָּל אֶחָד מֵהֶם וּבֵין

מ שם בברייתא. נ משנה שם נ"ז (ע"א), ובדמפרש לה רב הונא שם, והרמב"ם בפרק כ"ח מהלכות שבת (ה"ה) ושאר פוסקים. ס שם בפשטנה, ובגמרא מפרש לה הכי אליבא דרב הונא.

בַּאֵר הֵיטֵב

הַבּוּרְגָנִין שֶׁעוֹשִׂין שׁוֹמְרֵי הַגִּנּוֹת וְשׁוֹמְרֵי הָעִיר, אֵין נִמְדָּדִין עִמָּהּ מִפְּנֵי שֶׁהֵם עֲרָאי, וְדָוְקָא בְּמָקוֹם דְּשָׁכִיחַ גַּבֵּי אוֹ גִּשְׁמִים שֶׁשּׁוֹטְפִין אוֹתָן. בֵּית יוֹסֵף (ד"ה ויש עוד): (ו) כְּעִיר. עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ט) שֶׁכָּתַב שֶׁיֵּשׁ כָּאן טָעוּת סוֹפֵר, עַיֵּן שָׁם: (ז) בַּיִת אֶחָד. אֶלָּא אִם כֵּן עוֹמֵד בְּתוֹךְ שִׁבְעִים לָעִיר:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

דִּירָה. הַבַּרְגָנִין [סַכּוֹת] שֶׁעוֹשִׂין שׁוֹמְרֵי גִּנּוֹת וְשׁוֹמְרֵי הָעִיר לִשְׁמֹר הָעִיר וְהַפֵּרוֹת, אֵין נִמְדָּדִין עִמָּהּ. וְדָוְקָא בְּמָקוֹם דְּשָׁכִיחֵי גַּשְׁמֵי, הִלְכָךְ לֹא חֲשִׁיבִי מִידִי, אֲבָל בְּעָלְמָא נִמְדָּדִין עִמָּהּ. וְעַיֵּן בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה א]דְּבַרְגָּנִין אֵין צָרִיךְ לְהְיוֹת בָּהֶן אַרְבַּע אַמּוֹת, וְעַיֵּן עוֹד מַה שֶּׁכָּתַב בָּזֶה: (לד) וּבֵית שֶׁבִּסְפִינָה. דְּלֹא קָבִיעָא, וּפְעָמִים שֶׁהוֹלֶכֶת חוּץ לְשִׁבְעִים אַמָּה [רַשַׁ"י (ד"ה בית שבספינה)]: (לה) שְׁנֵי בָּתִּים כְּאֵלּוּ נֶגֶד הָעִיר. טָעוּת סוֹפֵר הוּא, (טז) וְצָרִיךְ לוֹמַר בָּתִּים כְּאֵלּוּ נֶגֶד שְׁנֵי רָאשֵׁי הָעִיר וְכוּ'. וּרְצוֹנוֹ לוֹמַר, שֶׁאִם הָרְבֵּה בָּתִּים יוֹצְאִין זֶה אַחַר זֶה עַד רָחוֹק מֵאַלְפַּיִם מִן הָעִיר וְכֵן בְּצַד הַשֵּׁנִי, דִּינָהּ כְּעִיר הָעֲשׂוּיָה כְּקֶשֶׁת, וְהֵינוּ דְּאִם הָיָה בֵּין שְׁנֵי הַצְּדָדִין אַרְבַּע אַלְפַּיִם אַמָּה, (יז) אֵין מוֹדְדִין הַתְּחוּם אֶלָּא מֵעֶצֶם הָעִיר וְלֹא מִן אֵלּוּ הַבָּתִּים, (יח) וְכָל שֶׁכֵּן אִם בְּצַד אֶחָד יוֹצְאִין בָּתִּים עַד חוּץ לְאַלְפַּיִם, אִם הָעִיר אֲרֻכָּה יוֹתֵר (יט) מֵאַרְבַּע אַלְפַּיִם, אֵין מוֹתְחִין הַמִּדָּה נֶגֶד הַבַּיִת בְּצַד הַשֵּׁנִי. וְדַע, דְּעַל כָּל פָּנִים מֵתֶר לַיְלֵךְ עַד הַבַּיִת הָאַחֲרוֹן כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב רֵישׁ הַסָּעִיף: ז (לו) וְחוֹצָה לָהּ אַלְפַּיִם אַמָּה. וּלְדַעַת הַהֶבְדֵּ֫ה בְּסָעִיף ה', נוֹתְנִין מִתְּחִלָּה שִׁבְעִים אַמָּה וְשִׁירַיִם וְאַחַר כָּךְ הָאַלְפַּיִם אַמָּה: (לז) דִּינוֹ כְּסָתוּם. וְיָכוֹל לֵילֵךְ מִקְצֵה הָעִיר וְעַד קָצֵהוּ, וּמִשָּׁם וְלַחוּץ מוֹדְדִין הַתְּחוּם, דְּכָל שֶׁאֵין בְּהַפְרָצָה יוֹתֵר מִשְּׁעוּר שְׁנֵי עִבּוּרִים עֲדַיִן כְּעִיר אַחַת הִיא, אֲבָל בְּיוֹתֵר מִזֶּה נֶחְשָׁב כִּשְׁתֵּי עֲיָרוֹת נִפְרָדוֹת: (לח) אֲבָל בַּיִת אֶחָד. בֵּין שֶׁהוּא עוֹמֵד בִּפְנֵי עַצְמוֹ (כ) וּבֵין שֶׁהוּא סָמוּךְ לָעִיר בְּרָחוֹק יוֹתֵר מִשִּׁבְעִים אַמָּה וְשִׁירַיִם, דְּבִשְׁתֵּי עֲיָרוֹת כְּהַאי גַּוְנָא נֶחְשָׁבִין כְּעִיר אַחַת עַד מֵאָה אַרְבָּעִים וְאַחַת אַמָּה וּשְׁלִישׁ וְכַנַּ"ל, אֲבָל בַּיִת אַחַת אֵין לָהּ דִּין עִיר. וְאִם הָיוּ שְׁלֹשָׁה חֲצֵרוֹת וּבְכָל חָצֵר שְׁנֵי בָּתִּים, אֲז מִקְרֵי עִיר לִתֵּן לָהּ עִבּוּר [חִדּוּשֵׁי רַבִּי עֲקִיבָא אֵיגֶר]: ח (לט) אַלְפַּיִם אַמָּה. דִּיכוֹלִין לָבוֹא מֵהָאֶמְצָעִי לִשְׁנֵיהֶם בְּלִי עֲרוּב, לְכָךְ אָמְרִינַן רוֹאִין כְּאִלּוּ הָאֶמְצָעִי הָיָה נָתוּן בֵּין שְׁנֵי הַחִיצוֹנִים בְּשׁוּרָה אַחַת, מַה שֶּׁאֵין כֵּן אִם הָיָה רָחוֹק יוֹתֵר מֵאַלְפַּיִם אַמָּה, אֵינוֹ מִצְטָרֵף הָאֶמְצָעִי עִם שְׁנֵי הַחִיצוֹנִים שֶׁיִּהְיֶה עַל יְדֵי זֶה כְּעִיר אַחַת, אִם לֹא שֶׁהָיָה בֵּין שְׁנֵי הַחִיצוֹנִים רַק מֵאָה אַרְבָּעִים וְאַחַת אַמָּה וּשְׁלִישׁ, שֶׁאָז אֵינָם צְרִיכִין לְצָרוּף הָאֶמְצָעִי כְּלָל: (מ) מִלְּבַד רֹחַב וְכוּ'. רְצוֹנוֹ לוֹמַר, דְּאִם נַעֲמִיד הַכָּפָר הָאֶמְצָעִי בֵּין שְׁנֵי הַחִיצוֹנִים בָּאֶמְצַע, לֹא יִשָּׁאֵר רֶוַח כִּי אִם מֵאָה אַרְבָּעִים וְאַחַת אַמָּה וּשְׁלִישׁ מִצַּד אֶחָד שֶׁבֵּין הָאֶמְצָעִי לַחִיצוֹן וְכֵן

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

[ז] בַּיִת אֶחָד. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב (סק"י). וְכָתַב בְּנוֹדָע בִּיהוּדָה מַהֲדוּרָה תִּנְיָנָא סִימָן נ"ב, כְּפִי שֵׁשׁ בְּתוֹךְ מֵאָה אַרְבָּעִים וְאַחַת וּשְׁלִישׁ חֲצִי חֲצִי, לֹא מֻחֲנֵי, וְאֲפִלּוּ שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת, עַד שִׁיִּהְיֶה שֵׁשׁ חֲצֵרוֹת שֶׁל שְׁנֵי בָּתִּים, וְאָז מוֹדְדִים הַכְּפָר מִן הַחֲצֵרוֹת וְהָלְאָה. וְשָׁם כָּתַב דְּלֹא תִּקְשֶׁה מִסִּימָן שצ"ב (ס"ג) שֶׁפָּסְקוּ שָׁם לְעִנְיַן שִׁיּוּר דַּאֲפִלּוּ בַּיִת אֶחָד הֲרֵי שִׁיּוּר, עַיֵּן שָׁם:

בֵּאוּר הֲלָכָה

מְעָרָה, לְכָאוֹרָה נִרְאֶה לוֹמַר דְּהוּא הַדִּין בְּאִינָךְ, וּבְעֶרֶת לְפֵרוּשׁ הַתּוֹסָפוֹת וְרִיטְבָ"א (שם), דְּהֵינוּ לַחְשֹׁב כָּל הַמְּעָרָה בְּמִדַּת הַשְּׁבָעִים אַמָּה וְשִׁירַיִם, מִסְתַּבֵּר לוֹמַר דְּהוּא הַדִּין בְּאִינָךְ, דְּמַאי שְׁנָא, וְגַם הַלָּשׁוֹן מַשְׁמַע קְצָת כֵּן דְּנָקַט בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ בֵּית דִּירָה וְכֵן בְּאוֹצָרוֹת וְכַלְּהוּ, **וּמִשְׁמַע דְּכָל הַבַּיִת הַכְּנֶסֶת אוֹ הָאוֹצָרוֹת נִמְדָּדִין עַל יְדֵי הַבַּיִת דִּירָה שֶׁבְּתוֹכָם:**

*** וְאִם הָיוּ שְׁנֵי בָּתִּים וְכוּ'. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה** (ס"ק לה) **מַה שֶּׁהֶבְהִנוּ,** וְהוּא מִפְּנֵי אַבְרָהָם (סק"ט) וּבְאוּר הַגְּרָ"א (ד"ה ואם), וְהוּא כְּשִׁיטַת הָרְ"י וְרַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל (שם), דְּהֵינוּ לַחְשֹׁב כָּל הַמְּעָרָה בְּמִדַּת הַשְּׁבָעִים אַמָּה וְשִׁירַיִם, מִסְתַּבֵּר לוֹמַר דְּהוּא הַדִּין בְּאִינָךְ, דְּמַאי שְׁנָא, וְגַם הַלָּשׁוֹן מַשְׁמַע קְצָת כֵּן דְּנָקַט בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ בֵּית דִּירָה וְכֵן בְּאוֹצָרוֹת וְכַלְּהוּ, **וּמִשְׁמַע דְּכָל הַבַּיִת הַכְּנֶסֶת אוֹ הָאוֹצָרוֹת נִמְדָּדִין עַל יְדֵי הַבַּיִת דִּירָה שֶׁבְּתוֹכָם:**

*** וְאִם הָיוּ שְׁנֵי בָּתִּים וְכוּ'. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה** (ס"ק לה) **מַה שֶּׁהֶבְהִנוּ,** וְהוּא מִפְּנֵי אַבְרָהָם (סק"ט) וּבְאוּר הַגְּרָ"א (ד"ה ואם), וְהוּא כְּשִׁיטַת הָרְ"י וְרַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל הַמְּזַכֵּר בְּתוֹסָפוֹת (נה. ד"ה עיר) ב]דְּמָגוּם הָיוּצֵא מֵהָעִיר יֵשׁ לוֹ דִּין קֶשֶׁת, וְכֵן הוּא גַּם כֵּן דַּעַת הָרַאֲבַ"ד הַמּוּבָא בְּחִדּוּשֵׁי הָרַשְׁבָּ"א (נה.). **אֲמְנָם דַּעַת הָרַשְׁבָּ"א גּוּפָא וְהַסְּפָרִים עִמּוֹ הָרִיטְבָ"א דְּמָגוּם קִיל מִקֶּשֶׁת, וַאֲפִלּוּ הָחֵלַל שֶׁבֵּין שְׁנֵי שׁוּרוֹת הַבָּתִּים מַחֲזִיק יוֹתֵר מֵאַרְבָּעָה אֲלָפִים גַּם כֵּן מוֹדְדִין הַתְּחוּם מִבֵּית הָאַחֲרוֹן, וְכֵן אִם הוּא יוֹצֵא מִצַּד אֶחָד, לְעוֹלָם מוֹדְדִין הַתְּחוּם שֶׁל הָעִיר מִבֵּית הָאַחֲרוֹן** [וְהֵינוּ אֲפִלּוּ כְּשֶׁהוֹלֵךְ מִצַּד הַשֵּׁנִי שָׁאֵין שָׁם בָּתִּים], וְהוּא כְּסִלְקָא דַּעְתָּךְ דְּהַתּוֹסָפוֹת, וְעַיֵּן בְּרָא"ש (פ"ה סי' ב') שֶׁגַּם הוּא לֹא הִכְרִיעַ בָּזֶה, **וְאָפְשָׁר שֶׁיֵּשׁ לִסְמֹךְ עֲלֵיהֶם לְהָקֵל בִּשְׁעַת הַדְּחַק. וְדַע, דְּאִם הַבָּתִּים שֶׁיּוֹצְאִין זֶה אַחַר זֶה הוּא כְּנֶגֶד אֶמְצַע הָעִיר, גַּם דַּעַת הָרַאֲבַ"ד לְהָקֵל בָּזֶה,** וְהֶבְיאוֹ הָרַשְׁבָּ"א בְּחִדּוּשָׁיו עַיֵּן שָׁם, וְאָפְשָׁר שֶׁגַּם הָרְ"י וְרַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל מוֹדִים לוֹ. וְדַע, דְּמֵה שֶׁפָּתַבְנוּ דְּכָל שֶׁכֵּן אִם בְּצַד אֶחָד יוֹצְאִים בָּתִּים וְכוּ' אִם הָעִיר אֲרֻכָּה יוֹתֵר מֵאַרְבַּע אַלְפַּיִם וְכוּ', הֲגַם שֶׁכְּמָגֵן אַבְרָהָם (סק"ט) כָּתַב מֵאַלְפַּיִם ג]טָעוּת סוֹפֵר הוּא, וְכֵמוֹ שֶׁהֶבְהִיתִּי בְּתוֹסָפֶת שַׁבָּת (ס"ק יא) וּמֵחֲצִית הַשֶּׁקֶל (סק"ט) שֶׁצָּרִיךְ לוֹמַר יוֹתֵר מֵאַרְבַּע אַלְפַּיִם, וְכֵן מוּכָח בְּהָדְיָא בִּדְבְרֵי הַרַּבֵּנוּ חֲנַנְאֵל וְהָרַאֲבַ"ד וְהַמּוּבָא בְּחִדּוּשֵׁי הָרַשְׁבָּ"א וְהָרִיטְבָ"א (שם)] שֶׁהֵם בַּעֲלֵי שִׁיטָה זוֹ, וְכֵן כָּתַב בְּגָאוֹן יַעֲקֹב. וּדְלֹא כְּחִדּוּשֵׁי אֲדָמ"ו (כלל עו ס"ד) וְהַיְד אֶפְרַיִם (על המג"א סק"ט) שֶׁרָצוּ לְיַשֵּׁב הַגְּרָסָא כְּמִגֵּן אַבְרָהָם כְּמוֹ שֶׁהֵיא לְפָנֵינוּ, וְאִלּוּ רָאוּ בָּרַשְׁבָּ"א דִּבְרֵי הָרַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל וְהָרַאֲבַ"ד לֹא כָּתְבוּ זֹאת [וּמַה שֶּׁרָצָה הַיְד אֶפְרַיִם לְחַדֵּשׁ בְּהַמְּפֹרָשׁ בֵּין אִם מוֹדְדִין בְּאַלְכְּסוֹן אוֹ בְּשָׁוֶה, הוּא נֶגֶד הָרַשְׁבָּ"א וְהָרִיטְבָ"א שֶׁכָּתְבוּ בְּהָדְיָא דְּהַיְכָא שֶׁהוּא פְּחוֹת מֵאַרְבַּע אַלְפַּיִם בְּאַלְכְּסוֹן לְעִנְיַן גַּם אֲז צָרִיךְ לְרַבֵּעַ אוֹתָהּ אַחַר כְּךָ בְּשָׁוֶה, וּכְמוֹ שֶׁהִתְפַּקְתִּי בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף קָטָן י"ג]:

**ח * מָאתַיִם שְׁמוֹנִים וְשֶׁלֹשׁ אַמּוֹת פָּחוֹת שְׁלִישׁ וְכוּ'. יֵשׁ לְהִסְתַּפֵּק אִם הָיָה בֵּינֵיהֶם הַשִּׁעוּר דְּמֵאתַיִם שְׁמוֹנִים וְשֶׁלֹשׁ אַמּוֹת, וְלֹא יוֹתֵר, וְרַק שֶׁהָאֶמְצָעִי לֹא הָיָה עוֹמֵד מְכֻוָּן בָּאֶמְצַע וְרַק נוֹטֶה לְצַד אֶחָד יוֹתֵר, דְּאִלּוּ הָיוּ רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאִלּוּ עוֹמֵד כָּךְ בָּאֶמְצַע בְּשׁוּרָה אַחַת הָיָה מְמֻנֶּה לְצַד אֶחָד פְּחוֹת מִמֵּאָה אַרְבָּעִים וְאֶחָד וְלַצַּד הַשֵּׁנִי יוֹתֵר מִמֵּאָה אַרְבָּעִים וְאֶחָד, וּבָזֶה הָלַא לֹא מָהֲנֵי לַעֲשׂוֹתָן כְּעִיר אַחַת, דְּכֵיוָן דְּמִצַּד אֶחָד תְּהֵא רָוַח חָלִיל יוֹתֵר מִמֵּאָה אַרְבָּעִים וְאֶחָד אֵין הַכְּפָר הַהוּא מִצְטָרֵף, וְנִמְצָא אֵין כָּאן רַק שְׁנַיִם, וּבִשְׁנַיִם אֵין לָנוּ כְּלָל דִּין הַזֶּה שְׁנַיִם מִצְטָרְפִין לִשְׁלִישִׁי, אֶלָּא דְּכָל שְׁלֹשָׁה בְּעִיר אַחַת הֵם, וְכֵן הַדִּין בְּכָל הַחִיצוֹנִים שֶׁבֵּינֵיהֶם, וְכֵן הַדִּין בְּכָל הַחִיצוֹנִים שֶׁבֵּינֵיהֶם לְעִנְיַן שֶׁאִם הָיוּ בְּתוֹךְ מֵאָה אַרְבָּעִים וְאַחַת אַמָּה וּשְׁלִישׁ מִצַּד אֶחָד שֶׁבֵּין הַחִיצוֹנִים לָעִיר, אֲפִלּוּ הָיוּ בְּתוֹךְ מֵאָה אַרְבָּעִים וְאַחַת אַמָּה וּשְׁלִישׁ מִצַּד אַחֵר שֶׁבֵּין הַחִיצוֹנִים לָעִיר, אֵין הַכְּפָר הַהוּא מִצְטָרֵף, וְכֵן הַדִּין בְּכָל הַחִיצוֹנִים שֶׁבֵּינֵיהֶם לְעִנְיַן שֶׁאִם הָיוּ בְּתוֹךְ מֵאָה אַרְבָּעִים וְאַחַת אַמָּה וּשְׁלִישׁ מִצַּד אֶחָד שֶׁבֵּין הַחִיצוֹנִים לָעִיר, אֲפִלּוּ הָיוּ בְּתוֹךְ מֵאָה אַרְבָּעִים וְאַחַת אַמָּה וּשְׁלִישׁ מִצַּד אַחֵר שֶׁבֵּין הַחִיצוֹנִים לָעִיר, אֵין הַכְּפָר הַהוּא מִצְטָרֵף, וְנִמְצָא אֵין כָּאן רַק שְׁנַיִם, וּבִשְׁנַיִם אֵין לָנוּ כְּלָל דִּין הַזֶּה שְׁנַיִם מִצְטָרְפִין לִשְׁלִישִׁי, אֶלָּא דְּכָל שְׁלֹשָׁה בְּעִיר אַחַת הֵם, וְכֵן הַדִּין בְּכָל הַחִיצוֹנִים שֶׁבֵּינֵיהֶם

הָאֶמְצָעִי כְּשֶׁתִּרְאֶה אוֹתוֹ כְּאִלּוּ הוּא בֵּינֵיהֶם מֵאָה אַרְבָּעִים וְאַחַת וּשְׁלִישׁ, הֲרֵי שְׁלָשְׁתָּן (מא) כִּמְדִינָה אַחַת וּמוֹדְדִים לָהֶם אַלְפַּיִם אַמָּה (מב) לְכָל רוּחַ * מִחוּץ לִשְׁלָשְׁתָּן. (וְיֵשׁ אוֹמְרִים (מג) דְּאֵין מוֹדְדִין מִן הָאֶמְצָעִי (מד) רַק מֵחוֹמוֹתֶיהָ) (תוספות (מז: ד״ה התם) והרא״ש פרק כיצד מעברין (פ״ה סי׳ ד) וטור): ט [ע]עִיר שֶׁיּוֹשֶׁבֶת עַל שְׂפַת הַנַּחַל [פ]שֶׁרֹב הָעִתִּים הוּא יָבֵשׁ וּמִשְׁתַּמְּשִׁים בּוֹ, שֶׁאֵינוֹ מָלֵא אֶלָּא בִּשְׁעַת הַגֶּשֶׁם, [צ]אִם יֵשׁ לְפָנֶיהָ (מה) *[ס]מַצֵּבָה רֹחַב אַרְבַּע אַמּוֹת עַל שְׂפַת הַנַּחַל כְּדֵי שֶׁיַּעַמְדוּ עָלֶיהָ וְיִשְׁתַּמְּשׁוּ בַּנַּחַל, נִמְצָא הַנַּחַל בִּכְלַל הָעִיר, וּמוֹדְדִין לָהּ אַלְפַּיִם אַמָּה מִשְּׂפַת הַנַּחַל הַשֵּׁנִי, וְיֵעָשֶׂה הַנַּחַל כֻּלּוֹ בִּכְלַל הָעִיר מִפְּנֵי הַמַּצֵּבָה (מו) הַבְּנוּיָה בְּצִדָּהּ. וְאִם (מז) לֹא הָיָה שָׁם מַצֵּבָה, אֵין מוֹדְדִים לָהֶם אֶלָּא (מח) (מח) מִפֶּתַח בָּתֵּיהֶם, וְנִמְצָא הַנַּחַל נִמְדָּד מִן הָאַלְפַּיִם שֶׁלָּהֶם: י [ק]יוֹשְׁבֵי צְרִיפִים, דְּהַיְנוּ (מט) שֶׁיּוֹשְׁבִים (ט) בְּאֹהָלִים שֶׁעוֹשִׂין מֵהוּצִין וַעֲרָבָה, אֵין לָהֶם דִּין עִיר, * וּלְפִיכָךְ אֵין מוֹדְדִין לָהֶם אַלְפַּיִם אַמָּה אֶלָּא (נ) מִפֶּתַח בָּתֵּיהֶם (נא) (אִם אֵין לָהֶם כְּמִין הֶקֵּף (נב) מְחִצָּה עֲשָׂרָה אוֹ חָרִיץ עֲשָׂרָה סְבִיב בָּתֵּיהֶם) (בית יוסף (ד״ה ומ״ש ואם יש) בשם שבולי לקט (סי׳ מז)). [ר]וְאִם יֵשׁ שָׁם שָׁלֹשׁ חֲצֵרוֹת שֶׁל שְׁנֵי בָּתִּים קְבוּעִים שֶׁל אֶבֶן אוֹ שֶׁל נְסָרִים, אֵלּוּ עוֹשִׂים אֶת כֻּלָּם קֶבַע וְיֵשׁ לָהֶם דִּין עִיר, וּמְרַבְּעִים אוֹתָהּ וְנוֹתְנִין לָהּ אַלְפַּיִם אַמָּה לְכָל

ע שָׁם בַּגְּמָרָא ס״א (ע״א). פ הָרִי״ף שָׁם (יח:). צ לְשׁוֹן הָרַמְבַּ״ם בְּפֶרֶק כ״ח מֵהִלְכוֹת שַׁבָּת (ה״ט). *) (פֵּרוּשׁ, אִצְטַבָּא הוּא פֵּרוּשׁ דַּקָּה הַנִּזְכָּר בַּגְּמָרָא וּבַפּוֹסְקִים, וְהָרַב נָקֵט מַצֵּבָה בִּמְקוֹם דַּקָּה). ק שָׁם בַּגְּמָרָא נ״ה (ע״ב). ר שָׁם, וְכֵן פֶּסֶק הָרַמְבַּ״ם בְּפֶרֶק כ״ח מֵהִלְכוֹת שַׁבָּת (ה״י).

בְּאֵר הֵיטֵב

(מ) **מִפֶּתַח.** פֵּרוּשׁ, מִבַּיִת הַחִיצוֹן: (ט) **בְּאֹהָלִים.** שֶׁאֵין קְבוּעִים בְּמָקוֹם אֶחָד אֶלָּא יוֹשְׁבִין כָּאן זְמַן מָה וְאַחַר כָּךְ הוֹלְכִים לְמָקוֹם אַחֵר, אֲבָל אִם קְבוּעִים בְּמָקוֹם אֶחָד הָוֵי כְּעִיר.

בְּאוּר הֲלָכָה

רוֹאִין כְּאִלּוּ סְמוּכָה אַף שֶׁרְחוֹקָה אַלְפַּיִם, דְּלִשְׁנֵי עֲיָרוֹת אֵין נוֹתְנִין רַק מֵאָה אַרְבָּעִים וְאֶחָד אַמָּה וְלֹא יוֹתֵר, וְכַמְבֹאָר בְּסָעִיף ז׳. אוֹ אֶפְשָׁר דְּכֵיוָן דִּבְסַךְ הַכֹּל אֵין כָּאן אֶלָּא מָאתַיִם שְׁמוֹנִים וְשָׁלֹשׁ אַמּוֹת, אַף שֶׁהִיא נוֹטָה לְצַד אֶחָד קְצָת, רוֹאִין אוֹתָהּ כְּאִלּוּ נְתוּנָה בְּאֶמְצַע, דְּאֵין צָרִיךְ לְכַוֵּן כָּל כָּךְ שֶׁתְּהֵא יוֹשֶׁבֶת כְּנֶגְדָּן בְּאֶמְצַע מְכֻוָּן דַּוְקָא. וְהִנֵּה מִלְּשׁוֹן הַמִּשְׁנָה 'אִם יֵשׁ בֵּין שְׁנַיִם הַחִיצוֹנִים מֵאָה אַרְבָּעִים וְאֶחָד אַמָּה וּשְׁלִישׁ', מַשְׁמַע שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה מְכֻוָּן דַּוְקָא שֶׁלֹּא תְּהֵא מִכָּל צַד יוֹתֵר מֵמֵאָה אַרְבָּעִים וְאֶחָד אַמָּה, אָכֵן מִלְּשׁוֹן הָרַמְבַּ״ם דְּכָלַל שֶׁתְּהֵא בֵּינֵיהֶם מָאתַיִם שְׁמוֹנִים וְשָׁלֹשׁ אַמּוֹת, מַשְׁמַע לִכְאוֹרָה דְּאֵין קְפִידָא בָּזֶה, וְרַק שֶׁבֵּין כֻּלָּם לֹא תִּהְיֶה יוֹתֵר מֵהַשִּׁעוּר, וְאָז רוֹאִין הָאֶמְצָעִית כְּאִלּוּ נְתוּנָה מְכֻוָּן בְּאֶמְצַע בֵּין שְׁנֵיהֶם, **וְצָרִיךְ עִיּוּן. שׁוּב מָצָאתִי בַּחֲתֵם סוֹפֵר תְּשׁוּבָה צ״ד שֶׁנִּשְׁאַל בָּזֶה, וּמִדַּעְתּוֹ נִרְאֶה שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה מְכֻוָּן בְּאֶמְצַע דַּוְקָא רְחוֹקָה מִשְּׁנֵיהֶם בְּשָׁוָה.** וְדַע דְּמַה שֶּׁכָּתַב שָׁם לְעִנְיַן עִיר הָעֲשׂוּיָה כְּמִין גַּאם, שֶׁאֵין מְרַבְּעִין אוֹתָהּ וְרַק מוֹתְחִין הַחוּט בַּאֲלַכְסוֹן כְּמִין יָתֵר שֶׁל קֶשֶׁת, זֶה אֵינוֹ, דִּבְרַשְׁבָּ״א בְּחִדּוּשָׁיו (נה. ד״ה כמין קשת) (הַנִּדְפָּס מֵחָדָשׁ) וְכֵן בְּרִיטְבָּ״א (שם ד״ה וכמין גם) כָּתַב לְהֶדְיָא דְּעוֹשִׂין לָהּ רִבּוּעַ וּכְדַעַת הַשּׁוֹאֵל בִּתְשׁוּבָה שָׁם, וּלְפָלָא שֶׁלֹּא עִיֵּן בְּרִיטְבָּ״א:

* **מִחוּץ לִשְׁלָשְׁתָּן.** עַיֵּן מִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס״ק מב) שֶׁפֵּרַשְׁנוּ דְּהַכַּוָּנָה שֶׁאַף לְהָאֶמְצָעִית מוֹדְדִין הָאַלְפַּיִם מִשְּׁנַיִם הַחִיצוֹנִים וְלַחוּץ, כֵּן כָּתַב בְּרִיטְבָּ״א (נז: ד״ה ור״י ז״ל), וְכֵן פֵּרְשׁוּ דִּבְרֵי הָרַמְבַּ״ם (פכ״ח ה״ה) שֶׁמִּמֶּנּוּ הֶעְתִּיק הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ. וְלַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי יֵשׁ לְפָרֵשׁ דַּעַת הָרַמְבַּ״ם דִּסְבִירָא לֵיהּ דְּאַף לְהַחִיצוֹנִים מוֹדְדִין הַתְּחוּם מִן הָאֶמְצַע וּלְהַלָּן אַלְפַּיִם אַמָּה, דְּהָוֵי כֻּלָּם כְּעִיר אַחַת שֶׁהִיא מְשֻׁלֶּשֶׁת בִּשְׁלֹשָׁה קְצָווֹת, דְּהַדָּר בְּקֻצָּה אֶחָד מֻתָּר לֵילֵךְ לִשְׁנֵי קְצָווֹת הָאֲחֵרוֹת וּמִחוּץ לָהֶם אַלְפַּיִם, וְזֶה מְכֻוָּן בִּלְשׁוֹנוֹ שֶׁכָּתַב 'הֲרֵי שְׁלָשְׁתָּן כִּמְדִינָה אַחַת וּמוֹדְדִין וְכוּ' לְכָל רוּחַ חוּץ מִשְּׁלָשְׁתָּן, אֶלָּא שֶׁלֹּא הִזְכִּירוּ הַמְפָרְשִׁים זֶה:

י * **וּלְפִיכָךְ וְכוּ' אֶלָּא מִפֶּתַח בָּתֵּיהֶם.** אֵין הַפֵּרוּשׁ מִפֶּתַח בָּתֵּיהֶם כְּמוֹ בַּסָּעִיף הַקּוֹדֵם, דְּהָתָם לֹא בָּא אֶלָּא לְאַפּוּקֵי דְּאֵין הַנַּחַל נִמְדָּד עִמָּהּ, אֲבָל הַבָּתִּים עַצְמָם חֲשׁוּבִין כִּשְׁאָר עִיר דְּהָוֵי כֻּלָּם כְּאַרְבַּע אַמּוֹת וּמוֹדְדִין אַלְפַּיִם סְבִיבָם, מַה שֶּׁאֵין כֵּן הָכָא אֵין שֵׁם עִיר עֲלֵיהֶם וּמוֹדְדִין לְכָל בַּיִת בִּפְנֵי עַצְמוֹ אַלְפַּיִם סְבִיבָהּ, דְּאֵין מִצְטָרְפִין יַחַד כְּלָל כְּעִיר:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

מִצַּד הַשֵּׁנִי, שֶׁהוּא בְּסַךְ הַכֹּל מָאתַיִם שְׁמוֹנִים וְשָׁלֹשׁ אַמּוֹת פָּחוֹת שְׁלִישׁ: (מא) **כִּמְדִינָה אַחַת.** וּמֻתָּר לַשְּׁנַיִם הַחִיצוֹנִים לֵילֵךְ מִזֶּה לָזֶה אֲפִלּוּ רְחוֹקִים הַרְבֵּה אֶחָד מֵחֲבֵרוֹ, וְגַם מִשָּׁם וְלַחוּץ אַלְפַּיִם אַמָּה, דִּכְעִיר אַחַת חֲשִׁיבִי: (מב) **לְכָל רוּחַ.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר, אֲפִלּוּ הָאֶמְצָעִי מֻתָּר לוֹ לֵילֵךְ עַד בֵּין הַחִיצוֹנִים וּמִשָּׁם וּלְהַלָּן אַלְפַּיִם אַמָּה, (כא) וַאֲפִלּוּ אִם בֵּין שְׁנֵי הַחִיצוֹנִים יֵשׁ רֶוַח יוֹתֵר מֵאַרְבַּעַת אֲלָפִים אַמָּה גַּם כֵּן דִּינָא הָכִי, כֵּיוָן דְּאִם נַעֲמִיד הָאֶמְצָעִי בֵּינֵיהֶם לֹא יִשָּׁאֵר כִּי אִם מֵאָה אַרְבָּעִים וְאַחַת אַמָּה וּשְׁלִישׁ מִכָּל צַד: (מג) **דְּאֵין מוֹדְדִין לְהָאֶמְצָעִי.** כֵּן צָרִיךְ לוֹמַר: (מד) **רַק מֵחוֹמוֹתֶיהָ.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר, דְּלֹא מְהַנֵּי הַסְּבָרָא דְּ'רוֹאִין' רַק לְעִנְיַן שְׁנֵי הַחִיצוֹנִים שֶׁיִּהְיוּ כְּעִיר אַחַת, (כג) אֲבָל לֹא לְעִנְיַן אֶמְצָעִית עַצְמָהּ, וְעַל כֵּן מְדִידַת תְּחוּמִין שֶׁלָּהּ הוּא רַק סְבִיב חוֹמוֹתֶיהָ לְכָל צַד בִּלְבַד. וְטַעֲמָם, שֶׁאִם נִרְאֶה אוֹתוֹ כְּמֻבְלָע וְעוֹמֵד בֵּין הַחִיצוֹנִים, יַפְסִיד כְּמוֹ כֵּן לָרוּחַ הַשֵּׁנִית שֶׁאֵינָהּ לְצַד הַחִיצוֹנִים. וּלְעִנְיַן הֲלָכָה (כג) נָקְטִינַן כַּדֵּעָה הָרִאשׁוֹנָה, דִּבְדִבְרֵי סוֹפְרִים הַלֵּךְ אַחַר הַמֵּקֵל, וּמוֹדְדִים לְהָאֶמְצָעִי אַלְפַּיִם מִחוּץ לַחִיצוֹנִים, וַאֲפִלּוּ הָכִי לֹא הִפְסִיד לָרוּחַ הַשֵּׁנִית: ט (מה) **מַצֵּבָה.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר, אִיצְטַבָּא: (מו) **הַבְּנוּיָה בְּצִדָּהּ.** שֶׁעַל יָדָהּ מִשְׁתַּמְּשִׁים בַּנַּחַל גַּם כְּשֶׁהִיא מְלֵאָה. וְאַף עַל גַּב דְּאֵין מְעַבְּרִין לְהָעִיר אֶלָּא בֵּית דִּירָה, וְהַנַּחַל הֲלֹא אֵינוֹ רָאוּי לְדִירָה, יֵשׁ לוֹמַר דְּהָתָם הוּא כְּשֶׁבָּאִין לְעַבֵּר הָעִיר מִפְּנֵי מָקוֹם מְסֻיָּם שֶׁחוּצָה לוֹ, אֲבָל הַנַּחַל הַזֶּה שֶׁהוּא לִפְנֵי כָּל הָעִיר וּרְאוּיִין לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ כָּל בְּנֵי הָעִיר, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לְדִירָה מְעַבְּרִין בּוֹ אֶת הָעִיר [רִיטְבָּ״א (סא. ד״ה ור״ח)]. [א]וְעַיֵּן בְּמָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק יג) שֶׁמִּסְתַּפֵּק אִם בְּכָל מָקוֹם שֶׁמִּשְׁתַּמְּשִׁים בְּנֵי הָעִיר נַתְחִיל לִמְדֹּד מִשָּׁם. וְעַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק יב) (כד) שֶׁהִסְכִּים דְּאֵין לְהָקֵל, דְּגַם בְּנַחַל גּוּפָא דַּעַת (כה) כַּמָּה רִאשׁוֹנִים שֶׁחוֹלְקִין וְסוֹבְרִין דְּהַנַּחַל עוֹלֶה בְּמִדַּת הָאַלְפַּיִם, וְהָבוּ דְּלֹא לְהוֹסִיף עֲלָהּ: (מז) **לֹא הָיָה שָׁם מַצֵּבָה.** שֶׁל רֹחַב אַרְבַּע אַמּוֹת, וְכָל שֶׁכֵּן אִם לֹא הָיָה כְּלָל: (מח) **מִפֶּתַח בָּתֵּיהֶם.** פֵּרוּשׁ, מִבַּיִת הַחִיצוֹן, וְהַיְנוּ מִקִּיר הָעִיר: י (מט) **שֶׁיּוֹשְׁבִים בְּאֹהָלִים.** שֶׁאֵין קְבוּעִין בְּמָקוֹם אֶחָד, אֶלָּא יוֹשְׁבִים כָּאן זְמַן מָה וְאַחַר כָּךְ כְּשֶׁכָּלָה הַמִּרְעֶה הוֹלְכִים לְמָקוֹם אַחֵר. וְאִם קְבוּעִים בְּמָקוֹם אֶחָד, הָוֵי כְּעִיר. וְעַיֵּן בִּפְרִי מְגָדִים (א״א ס״ק טו) שֶׁמִּסְתַּפֵּק בְּכַמָּה זְמַן נִקְרָא קָבוּעַ: (נ) **מִפֶּתַח בָּתֵּיהֶם.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר, שֶׁאֵין מִצְטָרְפִין יַחַד לִהְיוֹת כְּעִיר, אֶלָּא מוֹדְדִין הָאַלְפַּיִם לְכָל אֶחָד (כו) בִּפְנֵי עַצְמוֹ מִפֶּתַח בֵּיתוֹ: (נא) **אִם אֵין לָהֶם כְּמִין הֶקֵּף וְכוּ'.** דְּאִם יֵשׁ לָהֶם הֶקֵּף זֶה סָבִיב לְמַחֲנֵיהֶם, נֶחְשָׁב כָּל הַשֶּׁטַח כֻּלּוֹ כְּאַרְבַּע אַמּוֹת, (כז) וּמוֹדְדִין הָאַלְפַּיִם מִסְּבִיב הַהֶקֵּף: (נב) **מְחִצָּה עֲשָׂרָה.** וּמַיְירֵי שֶׁיָּשְׁבָה וּלְבַסּוֹף הֻקַּף,

שַׁעַר הַצִּיּוּן

ח (כא) מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק יב), וּפָשׁוּט: (כג) **הַיְנוּ, אֲפִלּוּ אִם אֵין בֵּין שְׁנֵי הַחִיצוֹנִים אַרְבַּע אֲלָפִים אַמָּה,** כֵּן בַּאֲרוּ הַרְבֵּה אַחֲרוֹנִים אֶת דַּעַת זוֹ, וּדְלֹא כְּמָגֵן אַבְרָהָם (שם): (כג) הַגְּרַ״ז (סי״ב). וּבְלָאו הָכִי דַּעַת רִאשׁוֹנָה הִיא דַּעַת רַבִּים, שֶׁהוּא הָרַמְבַּ״ם (פכ״ח ה״ה) וְרַשִׁ״י (ד״ה אלפיים) וְאוֹר זָרוּעַ (ח״ב הל׳ עירובין סי׳ קסב) וְרִיטְבָּ״א (ד״ה ולענין): ט (כד) כֵּן גִּרְסַת הַמַּאֲמַר מָרְדְּכַי (סק״ז) בְּאֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק יב), דְּאִי לָאו הָכִי אֵין לוֹ שׁוּם הֲבָנָה: (כה) רַשִׁ״י (ד״ה ואם) וְהַמָּאוֹר (יח: ד״ה והפירוש) וְהָרַשְׁבָּ״א (סא. ד״ה עיר) וְהָרֹא״ש (פ״ה סי׳ יג) וְהָאוֹר זָרוּעַ (ח״ב הל׳ עירובין סי׳ קסו), שֶׁהֵם פֵּרְשׁוּ פֵּרוּשׁ אַחֵר בַּסּוּגְיָא, דְּלֹא כְּדַעַת הָרִי״ף (יח:) וְהָרַמְבַּ״ם (פכ״ח ה״ט), **מִפְּנֵי שֶׁהֻקְשָׁה לָהֶם לִמְדֹּד הַנַּחַל בְּתוֹךְ הָעִיר** כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַשְׁבָּ״א בְּחִדּוּשָׁיו (שם). **וּמִכָּל מָקוֹם לֹא נוּכַל לִדְחוֹת דַּעַת הַמְחַבֵּר מֵהֲלָכָה,** כִּי הוּא דַּעַת הָרַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל (סא.) וְהָרִי״ף (שם) וְהָרַמְבַּ״ם (שם) וְהַסְּמַ״ג (לא תעשה מצוה סו): י (כו) וְהַאי 'מִפֶּתַח בָּתֵּיהֶם' אֵינוֹ כְּמוֹ פֶּתַח בָּתֵּיהֶם שֶׁל סוֹף סָעִיף ט׳, דְּהָתָם הַכַּוָּנָה מִקִּיר הָעִיר וָחוּצָה, וְהָכָא אַלְפַּיִם לְכָל רוּחַ לְכָל אֶחָד בִּפְנֵי עַצְמוֹ: (כז) דְּלֹא גְּרִיעִי מִבַּיִת אֶחָד שֶׁהֻקַּף מְחִיצָה סָבִיב לָהּ דְּמוֹדְדִין הָאַלְפַּיִם מִחוּץ לַמְּחִיצָה, וַאֲפִלּוּ הַשֶּׁטַח גָּדוֹל יוֹתֵר מִבַּיִת סָאתַיִם, וּמִשּׁוּם דְּהֻקַּף לְדִירָה, וְהָכִי נַמִי דִּכְוָתֵיהּ. **וּמִסְתַּבֵּר דְּבָזֶה אֵין נוֹתְנִין לָהּ שִׁבְעִים אַמּוֹת וְשִׁירַיִם אַף לְמַאן דְּאָמַר דְּנוֹתְנִין לְעִיר אַחַת בְּעָלְמָא, דְּלֹא חֲשִׁיבָא עִיר:**

ליקוטי דברי הרב: א] ובשו״ע הרב (ס״ט) הביא הספק ולא הכריע.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah